

NIEUWSBRIEF OECUMENISCH FORUM VOOR KATHOLICITEIT
jaargang 1 nr 3 – december 2013

Het Oecumenisch Forum voor Katholiciteit wenst alle lezers van de Nieuwsbrief een gezegend Kerstfeest en een voorspoedig nieuw jaar!

In 432 wordt Maria tot Theotokos – moeder van God - uitgeroepen. Vanaf dat moment neemt ze een centrale positie in de christelijke heilsleer in. Zij, een vrouw van vlees en bloed, heeft Christus gebaar. Daarom is Christus naast God ook mens: Maria's menselijkheid staat garant voor de menselijkheid van haar zoon. De beste manier om dit beeldend uit te drukken is- na een daadwerkelijk barende Madonna- te laten zien hoe zij haar zoon de borst geeft. Aan het eind van de dertiende eeuw neemt de populariteit van afbeeldingen waarop Maria haar kind de borst geeft – de zogenaamde Maria Lactans voorstellingen – toe, eerst in Italië en later in de rest van Europa. De borst van Maria werd meestal enigszins verstopt in haar kleding, achter haar hand, of achter het kind. Maar kunstenaars uit de Lage Landen brengen aan het begin van de vijftiende eeuw de borst van Maria vol in beeld.

Deze afbeelding is te zien in de Sint-Maartenskerk te Zaltbommel. Het is de versiering van één van de sluitstenen van het koor van de kerk.

Terugblik ontmoetingsdag 5 oktober 2013

In de fraaie ambiance van De Driehoek waren op 5 oktober jl. ruim zestig ondertekenaars van het Katholiek Appel samengekomen voor de jaarlijkse ontmoetingsdag van het Oecumenisch Forum voor Katholiceit. 's Ochtends stond het document *The Church* centraal, waarin is samengevat wat de meer dan 300 bij de Wereldraad van Kerken aangesloten kerken gezamenlijk kunnen zeggen over de kerk – veruit het lastigste thema in het oecumenisch gesprek. Er is jarenlang aan gewerkt en men hoopt dat *The Church* een vergelijkbare betekenis zal krijgen als de Lima-rapporten uit 1982. De inleidingen van respectievelijk Leo Koffeman, Geert van Dartel en Hans Kronenburg zijn te vinden op onze website. In de discussie kwamen onder meer de volgende punten aan de orde: landt zo'n theologische tekst nog in onze postmoderne cultuur? Wat gaan de kerkelijk autoriteiten met dit document doen? Wat zijn wij als kerken bereid op te geven aan gegroeide inzichten en tradities? Moeten we terug naar de Moederkerk, zoals A. van de Beek wil, of naar de Vroege Kerk, zoals het Katholiek Appel stelt? En wat betekent dat concreet? Met het uitspreken van de hoop dat alle kerken in Nederland de moed zullen hebben zich door dit document te laten bevragen werd het ochtendgedeelte besloten. Hier zij al vast vermeld dat de Nederlandse vertaling van de hand van dr Ton van Eijk in het voorjaar beschikbaar zal zijn. Iets voor een oecumenische leesgroep?

Onder de titel 'Katholiek zingen' hebben we 's middags onder leiding van Hans Uytendogaerd en ondersteund door het Vocaal Theologisch Ensemble o.l.v. Hanna Rijken naar hartelust gezongen uit het nieuwe liedboek. Naast een aantal hymnen en ordinariumgezangen kwamen liederen langs uit de rubrieken De Schrift (o.a. een onberijmde psalm), de Eucharistie (o.a. *Adoro te* van Thomas van Aquino, in de bewerking van G. van der Leeuw/Adriaan Schuurman) en de Heiligen (o.a. een Marialied van Andries Govaart en een lied van Willem Barnard ter gedachtenis van Willibrord).

De dag werd besloten met een feestelijke vesper ter gedachtenis van Franciscus van Assisi (gedenkdag 4 oktober), volgens de orde van de Oud-Katholieke Kerk. Uit de voorbede citeer ik:

Laten wij bidden
voor de Kerk in de samenleving:
dat haar katholiceit,
gedreven door de heilige Geest,
een instrument van Christus' vrede zal zijn
in een wereld die wordt verscheurd
door een dodelijke veelheid
van tegenstrijdige belangen...

NB. De volgende ontmoetingsdag zal plaats vinden op zaterdag 15 november 2014. Noteert u nu meteen de datum in uw agenda!!!

Van de stuurgroep

Personalia:

Tot onze vreugde mochten we in de afgelopen periode drie nieuwe leden in de stuurgroep begroeten: allereerst Ward Cortvriendt, rector van de Statie Twente en Ommelanden van de Oud Katholieke Kerk in Nederland, die het secretariaat op zich zal nemen. Verder Marcel Sarot, hoogleraar fundamentele theologie en decaan van de *Tilburg School of Catholic Theology* (zijn inaugurele rede over het thema katholiceit kwam ter sprake in de eerste aflevering van deze Nieuwsbrief); en tenslotte Barend Kamphuis, hoogleraar aan de Theologische Universiteit Kampen (over deze universiteit schreef Marcel Sarot onlangs een boeiend artikel onder de titel *De katholiceit van 'Kampen'*). De belangrijkste in ons land aanwezige tradities

zijn nu in het OFK vertegenwoordigd: oud-katholiek, rooms-katholiek, anglicaans, luthers, gereformeerd en (voormalig) hervormd. We zoeken nog naar een representant van de oosters-orthodoxe en/of oriëntaals-orthodoxe traditie. Tenslotte vermelden we hier nog dat ons anglicaanse lid van de stuurgroep, Rik Florentinus, op 31 oktober (Hervormingsdag) j.l tot prior van de communiteit Spe Gaudentes, beter bekend als 'Oudezijds 100' (Amsterdam), is gewijd.

Artikelen

Gedachtig aan één van de doelstellingen van het OFK - in woord en geschrift onze stem laten horen – klossen verschillende leden van de stuurgroep de afgelopen tijd in de pen. Zo schreef Idelette Otten in haar kerkblad een overdenking onder de titel *Tempel van de kunst*. Daarin trekt zij een parallel tussen de restauratie van het Rijksmuseum en de hervorming van de kerk in katholieke zin (Pierre Cuypers, de architect van het Rijksmuseum was rooms-katholiek): 'Dat prachtige vernieuwde Rijksmuseum, in oude glorie hersteld, maar met een enorme zeggingskracht voor komende generaties – zou het zo ook niet kunnen met de kerk, dat zij weer kan worden zoals zij oorspronkelijk bedoeld was?'

Verder schreef Henk Schoon een artikel *De drie manieren of aspecten van katholiciteit*. Daarin vergelijkt hij wat het rapport *The Church* zegt over katholiciteit en wat paus Franciscus er onlangs tijdens een audiëntie over zei. Hij ontdekte als oud-katholiek opmerkelijke overeenkomsten – zelfs ten aanzien van het Petrusambt: 'De woorden van paus Franciscus in deze catechetische reflectie leiden ertoe om te erkennen dat zo'n ambt op deze wijze uitgeoefend – ten dienst van alle christenen – zinvol zou kunnen zijn'.

Tenslotte schreven Lieske Keuning en Hans Kronenburg in het Nederlands Dagblad een artikel naar aanleiding van de binnen de PKN gerezen vraag of er niet een nieuw (missionair) 'vierde ambt' zou moeten worden ingesteld, waaraan ook sacramentsbevoegdheid verbonden zou kunnen. Zij vroegen de synode vooral ook de oecumenische dimensie van deze vraag in het oog te houden en vast te houden aan de koppeling tussen sacramentsbevoegdheid en ordinatie. Alle drie de genoemde artikelen zijn te vinden op onze website www.forumkatholiciteit.nl.

Spreekbeurten

Graag wijzen we u er nog eens op dat de leden van de stuurgroep beschikbaar zijn voor spreekbeurten over het onderwerp katholiciteit en alles wat daarmee te maken heeft. Contactadres: Hans Kronenburg, telefoon 030-6950683, e-mail j.kronenburg@kpnplanet.nl

Katholiek Appel herdrukt

Het Katholiek Appel gaat gestaag zijn weg door de oecumene. Voor de zomer waren we door de eerste oplage van 1000 exemplaren heen. Onlangs is de tweede oplage van 1000 exemplaren verschenen. Gratis exemplaren (voor eigen gebruik of om uit te delen) zijn tegen vergoeding van verzendkosten aan te vragen bij het bureau van de Oud Katholieke Kerk te Amersfoort.

Signalen van katholiciteit

Maria

Op de jongste ontmoetingsdag werd naar aanleiding van een passage in *The Church* (par.15) de vraag gesteld of het geen tijd wordt om in de PKN een gedenkdag in te stellen voor Maria, de Moeder des Heren, van wie alle christenen in het Magnificat zingen dat alle geslachten haar zalig zullen prijzen, omdat de Almachtige grote dingen aan haar gedaan heeft (Lucas 1: 48). De spreker dacht daarbij in eerste instantie aan het feest van de Annunciatie (25 maart, precies negen maanden voor Kerst - zie op onze website het artikel 'Zeven uitdagingen voor

de PKN'). Daar ontstond op de dag zelf geen discussie over, maar voor Het Goede Leven (een uitgave van het Friesch Dagblad) was dit punt voorpaginanieuws. Prompt kwam er een reactie binnen van ds Herman F. de Vries uit Ternaard, die zich al jarenlang inzet om binnen het protestantisme meer aandacht te schenken aan Maria en er ook een boek over schreef: *Maria, een weg tot Christus*, Discovery Books 2004, prijs 8.95 euro. Met dit boek, een verzameling meditaties, wil hij een bijdrage leveren aan het gesprek tussen rooms-katholieken en protestanten. Zijn stelling is dat Maria bij uitstek degene is van wie wij kunnen leren wie Jezus is en hoe wij Hem kunnen volgen. De Vries stuurde ook een door hemzelf geschreven oecumenisch Ave Maria mee, *Gegroet, Maria*, op een melodie van Chris Fictoor. U kunt het vinden op onze website. De auteur schreef er twee artikelen over in het Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift Perspectief (nr 6, december 2009), te vinden op www.oecumene.nl.

Blijkbaar zit het thema in de lucht, want op 12 en 23 oktober gaf paus Franciscus een vervolgcatechese over Maria, waarin hij sprak over het geloof van Maria en over Maria als beeld en voorbeeld van de kerk. Bij dat laatste noemde de paus drie dingen: Maria als voorbeeld van geloof, van naastenliefde en van eenheid met Christus. Volgens mij was daar niets 'rooms' aan, integendeel, het is een mooi voorbeeld van 'katholiek' denken over Maria. Ik ben het dan ook helemaal eens met Hendro Munsterman, die op 29 oktober j.l. (de dag waarop de vaders van het Tweede Vaticaanse Concilie 50 jaar geleden besloten geen apart document te wijden aan Maria, maar haar een plaats te geven binnen de constitutie over de kerk) in het Nederlands Dagblad een zeer informatief artikel schreef over Maria. Daarin roept hij de protestanten op deze omslag in het denken over Maria nu eindelijk eens te erkennen en de oecumenische gevolgen ervan serieus te nemen. Als lichtende voorbeelden verwijst hij naar het boek van Bram van de Beek over de kerk, en naar de Christelijke Dogmatiek van Gijsbert van den Brink en Cees van der Kooi. Het lijkt me toe dat het OFK er goed aan doet in de nabije toekomst een ontmoetingsdag aan dit onderwerp te wijden.

Nationale Synode

Wie denkt dat het thema katholiciteit alleen maar aan de orde komt in 'katholiserende' kringen vergist zich: ook in degelijke protestantse kringen wordt de laatste tijd steeds vaker aandacht gevraagd voor het katholiek karakter van de kerk. Zo zei prof. Gijsbert van den Brink in zijn toespraak op de Nationale Synode, gehouden op 25 en 26 oktober j.l., dat hij en zijn collega Kees van der Kooi in hun vorig jaar verschenen *Christelijke Dogmatiek* bewust niet hebben ingezet bij de gereformeerde geloofstraditie, maar bij de algemeen christelijke, zoals die haar neerslag gevonden heeft in de trinitarisch-oecumenische belijdenis van Nicea-Constantinopel. Verder herinnerde hij eraan dat het juist in onze postmoderne cultuur belangrijk is op te komen voor de kerk als instituut en in het verlengde daarvan voor concrete zichtbare eenheid - een typisch gereformeerd-katholieke stelling.

Minstens even katholiek was wat prof. Kees van der Kooi zei, toen hij zijn in zijn slottoespraak nadrukkelijk stelde dat de reformatie bedoeld was als een noodmaatregel. Op de synode van Dordrecht (1618-1619) had men daar nog weet van, maar dat besef raakte allengs op de achtergrond en vergeten. *Deze Dordtse 'synode'* geeft er echter blijk van dat de tijd van de institutionele verkokering voorbij is. Verder zei hij Van der Kooi dat de zwakste plek van de protestantse leer de ecclesiologie is, de leer van de kerk. 'Als ik zie hoe gemakkelijk sommige evangelische christenen met het instituut kerk omgaan, dan heeft dat meer te maken met modern of postmodern individualisme dan met wat de Schrift ons leert.' En wat het ambt betreft: 'Wanneer ik zie hoe goed bedoeld het instrument van de kerkvisitatie is, maar hoe onmachtig het tegelijkertijd is, dan wenst men zich een goede bisschop'. Kortom, de katholieke geluiden waren niet van de lucht, daar in die monumentale Grote Kerk van Dordrecht, waar meer dan 800 orthodoxe protestanten aanwezig waren.

Gereformeerde katholiciteit, de oecumene en vasten voor Syrië

In feite gaat het in het bovenstaande over gereformeerde katholiciteit: het besef dat de gereformeerde traditie 'slechts een moment is in de traditie van de Catholica' (Van Ruler) en dat je als gereformeerd c.q. hervormd christen dus altijd de ene heilige katholieke en apostolische Kerk van Christus in het oog (en in het hart!) behoort te houden. Dat besef proefde ik heel sterk in het onlangs verschenen boek *Verscheurd verlangen. De uitblijvende eenheid van de gereformeerde gezindte*, onder redactie van drs I.A. Kole (Labarum Academic 2013), verschenen ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte (COGG). Daarin reageren vier auteurs uit respectievelijk de Gereformeerde Gemeente, de Christelijk Gereformeerde Kerk, de Vrijgemaakt Gereformeerde Kerk en de PKN op een lezing van de hervormde Ds G. Boer, gehouden op de eerste conferentie van het GOGG in 1964. Daarin klinken uiteraard klassiek-gereformeerde geluiden door, zoals de nadruk op de prediking en de belijdenis, maar ook voluit katholieke geluiden, zoals de volgende markante zin: 'De kerk van de reformatie is waarlijk met de kerk van alle eeuwen verbonden. Zij zingt in de Twaalf Artikelen het loflied van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Daarin heeft zij haar katholieke karakter bewaard. Zij wist zich gesteld op de lengteas van de gang van Christus door de eeuwen; zij wist ook van de breedte van Christus' werk op alle plaatsen' (88). Ook Boer hekelt de verdeeldheid van de gereformeerde gezindte, maar door vernieuwde studie van wat het Nieuwe Testament zegt over de kerk hebben we geleerd 'dat er niet drie of meer christelijke gemeenten op één plaats kunnen zijn'(108) en gaan we begrijpen 'dat de gereformeerde gezindheid een uiting is van en soms een pleister op ons slechte kerkelijke geweten' (104). En verderop zegt hij dat de gereformeerde opvatting van de kerk als vóór alles een *geestelijke* gestalte geen alibi mag zijn om van de bijbelse eenheid van de zichtbare kerk af te komen: 'De eenheid in Christus dient een zichtbare gestalte aan te nemen in de eenheid van de gemeente van nu' (112). Maar wat moeten we dan doen? Niet allereerst organisatorisch aan de gang gaan, maar schuld belijden, 'dat wij Gods gemeente op aarde zo toegetakeld hebben' (105), om vervolgens biddend en vastend (115) te zoeken naar de wil van God voor zijn kerk.

Over bidden en vasten gesproken, op de synode van de Gereformeerde Gemeente werd tijdens de bespreking van een rapport over de secularisatie voorgesteld een boetedag te houden 'in verband met de nood der tijden' en dan van die boetedag ook een vastendag te maken, in lijn met wat in het verleden, zoals tijdens de Nadere Reformatie, gebruikelijk was (Reformatorisch Dagblad, 11 oktober 2013). Bidden en vasten als uitdrukking van totale geestelijke en lichamelijk concentratie op God in een benarde situatie (zie Mat.17:21) - deze oerbijbelse praktijk is blijkbaar niet alleen in de rooms-katholieke traditie bewaard gebleven, maar ook in de meest gereformeerde hoek van de reformatie! En bij evangelische christenen. Enige tijd geleden hebben Syrische christenen hun medechristenen opgeroepen tot een dag van gebed en vasten voor Syrië. Het waren - beschamend genoeg - hoofzakelijk evangelische christenen die daar gehoor aan gaven. Zou het een idee zijn de Raad van Kerken te vragen een bid-en vastendag voor Syrië uit te roepen en alle christenen in Nederland te vragen daaraan mee te doen? Volgens mij heeft dat alles met katholiciteit te maken!

Katholiciteit en de vrouw in het ambt

In de Vrijgemaakt-Gereformeerde Kerken wordt momenteel druk overlegd over de vraag of de kerkelijke ambten opengesteld dienen te worden voor vrouwen. Prof. Barend Kamphuis, sinds kort lid van onze stuurgroep, en Marinus de Jong, theologisch student aan de Theologische Universiteit Kampen, hebben zich in de discussie gemengd met een interessant artikel in het Nederlands Dagblad van 3 oktober j.l. Daarin vragen zij aandacht voor het katholieke aspect van deze zaak, door hun kerk eraan te herinneren dat zij onderdeel is van de kerk van alle tijden en alle plaatsen. En dat het daarom haar plicht is niet op eigen houtje een

dergelijke vergaande beslissing te nemen, maar eerst te luisteren naar andere kerken. ‘Wij zijn niet alléén christenen. De hele kerk leest de Schrift. De Geest werkt in de kerk over de hele wereld. Dat is het luisteren waard’. Maar wat, als blijkt dat grote delen van de wereldkerk – veel gereformeerde en evangelisch-charismatische kerken, de gehele rooms-katholieke kerk en alle oosters-orthodoxe kerken - geen vrouw in een regeer- of leerambt kennen? Moet dan de Vrijgemaakt-Gereformeerde Kerk zich daarbij neerleggen? ‘Geenszins’, zeggen de auteurs, ‘want de ene katholieke kerk sluit pluraliteit niet uit en culturele diversiteit in verschillende tijden en plaatsen kan pluraliteit rechtvaardigen’. Zij zijn dus niet tegen de vrouw in het ambt, maar ze vragen hun kerk bij het nemen van een beslissing *alle* factoren mee te wegen – ook de vaak vergeten factor van de katholiciteit. Dezelfde vraag kan gesteld worden aan de Protestantse Kerk in Nederland, als zij overweegt aan niet-geordineerde ambtsdragers sacramentsbevoegdheid te verlenen. Ook die vraag raakt de katholiciteit van de kerk.

De Bijbel lezen met de kerkvaders

In het septembernummer van het blad Pokrof staat een interview met pater Michel Van Parys, emeritus-abt van Chevetogne, over de actuele betekenis van de kerkvaders. Waarom zouden mensen van de 21^e eeuw oude kerkvaders lezen uit de eerste eeuwen van de kerk? Van Parys noemt een aantal redenen:

- omdat de christelijke visie op God en de manier waarop een christen leeft fundamenteel gevormd zijn in de eerste eeuwen van het christendom. De kerkvaders zijn *leermeesters*, maar ook *leefmeesters*.
- de kerkvaders hebben in hun geschriften het gesprek gezocht met de filosofie en de spiritualiteit van hun tijd. Door hun wijze van evangeliseren kunnen zij ons in onze tijd inspireren.
- zij hebben het menselijk hart geëxploreerd. Denk b.v. aan de beschrijving van de verzoeken van de woestijnvader Antonius Abt. Ze illustreren de strijd tussen goed en kwaad waarin een mens verwickeld is.
- in roerige tijden stonden zij voor de opdracht een samenghangende visie op God en de mens en een christelijke identiteit te ontwerpen.
- ook in hun dogmatische geschriften over de Drie-ene God, de menswording, de kerk en de sacramenten wilden de kerkvaders vóór alles exegeten, uitleggers van de Schrift zijn. Tweederde van hun werken is dan ook exegetisch. Van Parys: ‘Het zijn commentaren, maar vooral preken. Zij hebben de bakens gezet – voor alle kerken, zij zijn ons aller vaders! Hun filosofische achtergrond is niet meer de onze, maar die blijvende bakens moeten steeds weer worden geactualiseerd.

Ook buiten ‘professionele kringen’ is grote interesse voor hoe de kerkvaders de bijbel hebben gelezen’. En dan verwijst hij naar het recent verschenen boek *Reading the Gospels with the Early Church. A Guide*, edited by Tamara Grdzeldze, uitgave World Council of Churches, Geneva 2013. Het is geschreven om christenen aan te moedigen in oecumenisch verband de Bijbel te gaan lezen, met gebruikmaking van commentaren van de leraars van de vroege kerk. Zij zijn onze gemeenschappelijke ‘vaders in het geloof’ en de sprekende getuigen van de eenheid-in-verscheidenheid van de ongedeelde kerk. Hopelijk gaat dit boek in veel oecumenische leerhuizen gebruikt worden.

De twintigers en de liturgie

‘Veel Amerikaanse twintigers worden in toenemende mate aangetrokken tot hoogkerkelijke tradities – het Rooms-Katholicisme, de Oosterse Orthodoxie, de Episcopale Kerk. De oude liturgische vormen lijken zo zonder pretenties, zijn zo weinig gericht op ‘cool’ – en dat is verfrissend authentiek’. Aldus de constatering van de onder evangelicals bekende publiciste Rachel Evans (32) in een artikel voor het religieblog *Belief* van CNN. Uitvoerig beschrijft ze

wat de millennials missen in de kerk en waarom met name de hoogopgeleiden onder hen weggaan. De evangelische kerken hebben vaak een helder theologisch verhaal, maar ze ontwijken de moeilijke vragen, vooral op het gebied van de ethiek. Als je daarmee voor de dag komt wordt vaak gezegd: je moet bidden om geloof. Het gevolg is, aldus Evans, dat 'jonge evangelischen vaak het gevoel hebben dat ze moeten kiezen tussen hun intellectuele integriteit en hun geloof, tussen wetenschap en christendom, tussen mededogen en heiligheid.' Wanneer ze daar over spreekt met voorgangers is vaak hun reactie: 'Dus, wat je zegt is dat we hippere praisebands moeten inzetten.' 'Dit is het moment', schrijft ze dan, 'dat ik met mijn hoofd tegen het spreekgestoelte begin te bonken. Steeds weer is de aanname van christelijke leiders – en van evangelische leiders in het bijzonder – dat de sleutel om twintigplussers terug te trekken naar de kerk simpelweg ligt in wat stilistische aanpassingen: wat pittiger muziek, wat lossere diensten, een koffiehoek in de ontmoetingsruimte, een voorganger die strakke spijkerbroeken draagt en een opgefriste website inclusief de mogelijkheid om om online giften over te maken.' Maar wat millennials werkelijk willen is niet een verandering van stijl, maar een verandering van inhoud. 'We verlaten de kerk niet omdat we daar de 'coole' factor niet vinden, maar omdat we daar Jezus niet vinden.' Blijkbaar, zo denk ik dan, vinden ze Hem wel in de liturgie van de hoogkerkelijke traditie, waarin het sacrament van de eucharistie centraal staat en alles gericht is op de ontmoeting met Christus.

Ook in ons land hoor je – niet alleen in evangelicale kringen, maar ook in de *mainstream*kerken steeds vaker roepen: als we 'de' jongeren willen bereiken moeten we de liturgie aantrekkelijker maken. De klassieke katholieke of protestantse rituelen, de vaste teksten, de oude liederen en gebeden – het zegt hen allemaal niets meer. Dat zal wel ten dele waar zijn. Maar er is ook een andere kant. Veel jongeren zoeken in de kerk authenticiteit, heiligheid en vooral: sacraliteit, omdat ze intuïtief beseffen: hier is God te vinden! Waarom zouden ze anders bij duizenden naar Taizé gaan? In een oud adventslied komt de regel voor: 'In 't Woord laat Hij zich vinden, in avondmaal en doop.' (Liedboek 2013, nr 440, strofe 2). Het klinkt erg traditioneel, maar precies dát is het geheim van de liturgie.

Internet, de kerk en haar katholiciteit

'De kerk is van alle tijden en alle plaatsen. De kerk wil zijn daar waar de mensen zijn, vandaar deze PKN-internetkerk', aldus scriba Arjan Plaisier bij de start (of moet ik schrijven: de stichting?) van Mijnerk.nl op dinsdag 15 oktober j.l. in de EO-kapel te Hilversum. Het was fascinerend om te zien hoe ds Fred Omlé verbonden werd aan...ja, waaraan eigenlijk? Het leek verdacht veel op wat het Dienstboek van de PKN noemt een verbintenis: de internetdominee kreeg een witte stola omgehangen voorzien van de logo's van Twitter en Facebook, hij ontving de zegen van Sint Patrick, er werd uit de Bijbel gelezen (Psalm 23), er was een videopreek van drie minuten, er klonk gezang ('Hier ben ik veilig, hier ben ik sterk, hier ben ik heilig, dit is mijn kerk') en er werd gebeden (ingezameld via Twitter).

Er zijn genoeg vragen te stellen bij de liturgische vormgeving van de start van de eerste digitale pionierskerk in Nederland, maar ik denk dat Plaisier in zijn toespraakje terecht een verbinding legde tussen de katholiciteit van de kerk ('de kerk is van alle tijden en alle plaatsen') en het internet. Voor een kerk die belijdt katholiek te zijn kan een digitale kerk een uitdaging zijn om mensen wereldwijd met elkaar te verbinden. Of, om het te zeggen met de woorden van paus Franciscus in een toespraak over 'Christus verkondigen in het digitale tijdperk': 'Het internet moet gebruikt worden om vaak gekwetste of verloren reële mensen te ontmoeten en hen echte redenen voor hoop aan te bieden.' Prachtig, het internet als pastoraal en diaconaal instrument. Maar mijn vraag is wel: vormen de mensen die men bereiken wil een gemeente? 'Het twitteraccount moet zorgen voor rechtstreeks contact met de doelgroep', las ik. Dat lijkt me goed mogelijk als het gaat om het inzamelen van gebedsintenties, maar kan

een door middel van een twitteraccout gevormde (anonieme) groep volgers ooit een gemeente worden? Wezenlijk voor een christelijke gemeente is toch dat mensen samenkomen op één en dezelfde plek (*epi to auto*, Hand. 2:1), samen zingen en bidden, elkaar de hand reiken en wederzijds de vrede van Christus toezeggen, elkaar in de ogen kijken bij het doorgeven van het brood uit de hemel en de wijn van het Koninkrijk? ‘De verkondiging van het evangelie vereist authentiek menselijke relaties en voert langs het pad van persoonlijke ontmoeting met de Heer’, aldus nog een keer paus Franciscus. ‘Daarom is internet niet genoeg, is de technologie niet genoeg’. Nu kun je natuurlijk hetzelfde zeggen van een ouderwetse radio- of TV kerkdienst. Dus het is niet eerlijk om daar nu ineens mee aan te komen als het gaat over de internetkerk. Maar wel denk ik dat we ons in het digitale tijdperk opnieuw moeten bezinnen op de vraag naar de aard van de christelijke gemeenschap (*koinonia*). In het Katholiek Appel staat dat deze gemeenschap allereerst gestalte krijgt in de viering van de eucharistie. Ik hoop dat Omvlé met zijn volgers geen avondmaal gaat vieren, zoals sommige Amerikaanse virtuele kerken doen. Want een virtuele eucharistieviering is in tegenspraak met zichzelf. Ik heb bewondering voor de poging van de PKN om met het evangelie de virtuele wereld in te gaan. Daar liggen grote kansen en mogelijkheden. Maar laten we wat daar gebeurt geen ‘kerk’ noemen – tenzij we het oude protestantse dogma van de onzichtbare kerk weer van stal halen. Want in feite is de digitale kerk daar een moderne vertaling van.

Berichten

Lezing Rowan Williams

Op zaterdag 14 december, de feestdag van de mysticus Johannes van het Kruis, zal de voormalige aartsbisschop van Canterbury, Rowan Williams, in de St.Gertrudiskathedraal te Utrecht een lezing houden over het onderwerp *Christian faith and the varieties of post-christian experience*. Na de lezing gaan de hoogleraren Paul van Geest en Kees van der Kooi met de lector in gesprek. Tenslotte wordt aandacht besteed aan de Nederlandse vertaling van het jongste boek van Dr. Williams, *Tekens van vertrouwen. Een inleiding in het christelijk geloof*, Berne Media 2013. Uitgaande van de vroegchristelijke credo's gaat de auteur op zoek naar de zin en de waarde van het geloof in God in deze tijd. Steeds beginnend bij de weerbarstige werkelijkheid van het menselijk bestaan laat de auteur aan de hand van de Bijbel en vele klassieke en moderne schrijvers zien dat het in het christelijk geloof uiteindelijk gaat om de vraag aan Wie je je vertrouwen geeft. Aartsbisschop Joris Vercammen schreef een heldere inleiding op dit boek, waarin hij Rowan Williams schetst als theoloog, (aarts)bisschop en geëngageerd gelovige. De middag, die gratis toegankelijk is, begint om 14.00 uur en wordt besloten met een vesper, waarin dr Williams de preek verzorgt.

Oecumenelezing Herman Paul

De oecumenelezing 2014 zal gehouden worden op vrijdag 17 januari om 15 uur in de Geertekerk te Utrecht. Lector is Prof.dr Herman Paul en de titel van zijn lezing luidt: ‘Ons is toekomst en keuze gelaten: waarom secularisatie niet het laatste woord heeft’. Dr Paul is bijzonder hoogleraar secularisatiestudies aan de Rijksuniversiteit Groningen. Eerder publiceerde hij samen met de historicus dr Bart Wallet de bundel *Oefenplaatsen*, Boekencentrum 2012, een reeks interviews met tegendraadse Britse en Amerikaanse theologen, zoals Stanley Hauerwas, Miroslav Volf, Tom Wright en Tim Keller, die een ‘wending naar de kerk’ bepleiten en opkomen voor de betekenis van de Schrift, de sacramenten en de traditie. Zij vatten de kerk op als een oefenplaats van de Geest, waar christenen leren hun geloof te spellen en waar karakters worden gevormd. Zij roepen de christenen op zich niet te laten intimideren door allerlei secularisatietheorieën, maar de eigenheid van de kerk serieus te nemen, in het vertrouwen dat een kerk waar de Schrift wordt

gelezen en uitgelegd, de sacramenten worden gevierd en het gesprek met de traditie wordt aangegaan, werkelijk iets te vertellen heeft. Het kan haast niet anders, of dit (katholieke) geluid zal ook doorklinken in de oecumenlezing in de Geertekerk.

Summer School Oud-Katholieke Theologie

Binnen de *Utrecht Summer School* wordt in 2014 een *summer school* aangeboden over oud-katholieke theologie in haar oecumenische context. De cursus biedt een week lang inleiding in de oud-katholieke theologie, geschiedenis, liturgie, kerkrecht en praktijk. Inbegrepen zijn ook excursies door kerkelijk Utrecht en naar het Catharijneconvent (collectie oud-katholieke kunst). De *summer school* staat onder leiding van de docenten van het Oud-katholiek Seminarie en vindt plaats van 13-19 juli. Iedereen die zich vanuit persoonlijke en/of oecumenische interesse in de oud-katholieke traditie wil verdiepen is welkom. De cursus kan gevolgd worden als deel van de PE voor PKN predikanten/kerkelijk werkers. De kosten bedragen 400 euro (exclusief logies). Nadere informatie: p.b.a.smit@uu.nl

Deze Nieuwsbrief werd samengesteld door Lieke Keuning (afbeelding met toelichting) en Hans Kronenburg

afmelden

Deze nieuwsbrief verschijnt op onregelmatige tijden, in elk geval twee keer per jaar en verder als er aanleiding voor is. Wie een bijdrage wil leveren in de vorm van een (kort) artikel, een opiniestuk of een bericht kan dat per e-mail kenbaar maken bij onze webmaster: ds. Lieske Keuning ae.keuning@ziggo.nl. Op dat adres kunt u zich ook afmelden als u deze nieuwsbrief niet langer meer wilt ontvangen.